

מתקדשת בביאה, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: בת שלשה שנים ויום אחד:

איבעיא להו: הני בתולין שיש לתינוקת לפני ג' שנים, האם מיזל אזלי כשבא עליה, ואתו, וחזורין לה בתולין חדשים אחר כך.

או דלמא, אתצודי הוא דלא מתצדי עד לאחר ג' שנים [אינם "ניצודים" הבתולים בביאתו, והיינו שאין ביאה בתינוקת פחותה מג' שנים הורסת ופותחת את הבתולין כלל].

למאי נפקא מינה? — כגון, כהן שנשא אשה פחות מג' שנים, שבעל אותה בתוך ג' שנים, ומצא דם בתולין, ובעל אותה גם לאחר שמלאו לה שלש שנים, ואז לא מצא לה דם בתולים.

אי אמרת מיזל אזלי בתוליה ואתו, אין חשש שמא זינתה עם אחר, כי מה שלא חזרו בתוליה, אינו מחמת שזינתה לאחר גיל שלש, אלא מחמת בעילותיו החוזרות ונשנות, כי שהות הוא דלא הויא להו לבתוליה להתרפאות ולחזור לפני גיל שלש.

אלא אי אמרת אתצודי הוא דלא מתצדי עד לאחר ג', הרי אם הבתולים לא ניצודו [לא נפגעו] כלל בכעילה בזמן שמתחת לגיל שלש, (75) אם כן, הוא היה צריך למצוא דם

בשלמא לרבי יוחנן, אפשר להסביר את הברייתא, כי היכי דאיכא תנא דקאמר יום אחד בשנה חשוב שנה, הכי נמי איכא תנא דאמר ל' יום בשנה חשובין שנה. וכולם מודים שרבי מאיר סובר שחלק מהשנה נחשב כמו כל השנה, (74) ורק נחלקו הברייתא הזו והתנא של הברייתא לעיל אם בשביל שיחשב חלק מהשנה לשנה, צריך יום אחד או שצריך חודש שלם.

אלא לרבי ינאי, הסובר שלרבי מאיר צריך ג' שנים מלאות ממש, קשיא הברייתא האומרת שמספיק יום אחד,

ומסיקה הגמרא: קשיא על דברי רבי ינאי!

שנינו במשנה: פחות מכאן — כנותן אצבע בעין [כלומר, אם בא עליה לפני שלש, הבתולין חוזרין לה. וכיון שאחרי הביאה היא עדיין בתולה, לכן לא נחשב הדבר למעשה ביאה].

חודש מלאים, ונחלקו רבי מאיר וחכמים מהו המנין שאמרו לגבי גיל שנים בבתולים, האם שלש שנים מלאות, או מנין של שלש.

והסיבה שרבי מאיר חילק בין בתולה לשאר הגילים שצריך שנים שלמות, מאחר וסובר רבי מאיר שבמציאות נראה שבתוליה של קטנה נפגעים גם לפני גיל שלש. ולכן סבר שהלכה למשה דיברה על מנין של שנים. [ועיין בחברותא למסכת פרה א א, ביאור ההבדל בין שתי צורות המנין].

75. ואף על פי שיצא דם, אינו דם הבתולים

נקרא מיד "בן שנה", או בן יום אחד, אף על פי שעוד לא נגמרה השנה שלו. ואילו ביום ההולדת שלו, שכבר גמר שנה שלמה והתחיל את השנה השניה, או את היום הבא בשנה השניה, הוא נקרא בן שנתיים, או בן שנה ויום אחד.

74. בריטב"א כתב שלגבי למנות שנים כולם מודים שמספיק חלק מהשנה, כגון בערלה שצריך למנות שלש שנים, נחשב העץ בן שלש אפילו שעברו עליו רק שתי שנים מלאות ומעט מהשלישית. וכשעושה תנאי במכירה או נדר ואומר שנה, צריך שנה שלמה, שיעברו י"ב

ונפסלה לכהונה משום זונה, ואם כן, אין לנו נפקא מינה כי בכל מקרה שאין בתולים היא ודאי נבעלה אחרי גיל שלש.

אלא יש נפקא מינה אחרת בשאלה האם בתוליה מיזל אזיל ומתרפאים וחוזרים, או שעד גיל שלש לא נפגמים בכלל, כגון, **שבעל תוך ג' ומצא דם, ובעל לאחר ג' ומצא דם:**

אי אמרת מיזל אזיל ואתו, האי דם שראתה בין לפני ג' ובין לאחר ג', **דם בתולין הוא,** שבתוליה הולכים וחוזרים, שנפגעו, ויצאו, והתרפאו, ויש דם בתולים חדש. ובשתי הביאות זה דם בתולים, והאשה טהורה כי דם בתולים אינו מטמא.

אלא אי אמרת **איתצודי הוא דלא מתצודי,** ואין בתוליה נפגעים כלל בביאתו לפני ג' שנים, **אלא עד לאחר ג' [ורק אז זה דם בתולים] האי,** דם זה שראתה בביאה שלפני ג' שנים, **דם נדה הוא!** (76) (77)

מאי? איך נפשט הספק?

אמר רב חסדא: תא שמע ממה ששינינו במשנה: פחות מכאן, כנותן אצבע בעין.

בתולים בהגיעה לגיל שלש, שהרי בביאה הראשונה לאחר גיל שלש, היו בתוליה הקיימים, אמורים להוציא דם. ולפיכך **הא,** שלא ראתה דם בתולים, זו ראייה כי אדם **אחר בא עליה** בהגיעה לגיל שלש שנים, לפני שבא עליה בעלה, ולא היה לה בתולים, ולפיכך לא מצא בעלה דם. והרי היא זונה, ופסולה מן הכהונה.

מאי, מהו הדין בשאלה זו?

מתקיף לה רב חייא בריה רב איקא על מה שהגמרא אמרה שיש נפקא מינה, שלפי הצד שמיזל אזיל ואתו, לא חוששים שמא היא זינתה.

ומאן לימא לן דמכה שבתוך ג' שנים אינה חוזרת ומתרפאת לאלתר, ולכן נאמר שמחמת בעילותיו החוזרות ונשנות לא היה זמן למכה להתרפאות. ולכן אין העדר דם הבתולים ראייה.

והרי **שמא חוזרת המכה ומתרפאת לאלתר,** אחרי כל בעילה, ואם כן, **הא,** אשה זו שלא מצא לה בתולים בגיל שלש, אי אפשר לתלות את זה בבעילותיו החוזרות ונשנות, ויש לנו ראייה כי אדם **אחר בא עליה,**

אלא דם אחר.

76. רש"י **סובר** שגם לפי הצד שבתולים ניצודים, זה דווקא אם ראתה דם גם לפני גיל שלש וגם אחרי גיל שלש, ואז אומרים כי מה שראתה קודם זה דם נדות, אבל אם ראתה דם רק לפני גיל שלש ולא ראתה אחר כך, לא אומרים שלפני שלש היה דם נדה, כי לפעמים קורה שנפתח הבתולים גם לפני שלש, ורק בסתמא שראתה שני פעמים דם בתולים, ואם כן,

אחד מהם זה דם נדות תולים שמסתמא ניצודו בתוליה אחרי שלש ככל העולם.

אבל התוספות סוברים שלא איכפת לנו אם ראתה אחרי שלש [והגמרא נקטה שראתה גם לפני וגם אחרי רק אגב הרישא] וכל שראתה לפני שלש בוודאי זה דם אחר ולא דם בתולים, בגלל שידוע לחז"ל שלא יתכן בשום אופן שבתוליה ניצודים לפני גיל שלש.

77. **התוספות מבארים** שבתחילה לא הביאה

למה לי למתני "כנותן אצבע בעין", איזה חידוש יש במשל הזה?

אם בשביל לומר שלא נפגעו הבתולים קודם לכן, ליתני בפשיטות: פחות מכאן, ולא כלום?

מאי לאו, הא קא משמע לן: מה עין מרמזת הוזרת ומרמזת, שאם מכניס אצבע לעין ונפתח שק הדמעות ויוצאים הדמעות מהעין ומיד מתרפא ומתמלא שוב. אף בתולין, מיזל אזלי ואתו. נפגעים ומיד מתרפאים שוב.

תנו רבנן: מעשה ביוסטני בתו של אסורוס בן אנטונינוס, שבאת לפני רבי.

אמרה לו: רבי, אשה בכמה ניסת?

אמר לה: בת ג' שנים ויום אחד.

ובכמה מתעברת?

אמר לה: בת י"ב שנה ויום אחד.

אמרה לו: אני נשאתי בשש, וילדתי בשבע, אזי לשלש שנים [שבין גיל שלש לגיל שש]

שאבדתי בבית אבא⁽⁷⁸⁾, שיכלתי להיות נשואה קודם לכן והייתי בבית אבא אף על פי שהייתי ראויה להבעל!

ותמהה הגמרא: איך יוסטני התעברה בגיל שבע, ומי מיעברה בפחות מגיל י"א שנה?

והתני רב ביבי קמיה דרב נחמן: ג' נשים משמשות במוך כדי שלא להתעבר [אבל לאשה רגילה אסור לשמש במוך ולהשחית את הזרע] — קטנה מעוברת ומניקה.

קטנה — שמא תתעבר ותמות. ולכן התירו לה לשמש במוך מפני פיקוח נפש שלה.

מעוברת — שמא תעשה עוברת סנדל [שאם מתעברת שוב דוחק הולד החדש את הישן ומועך אותו לצורת דג הקרוי סנדל]. ולכן התירו כדי להציל את העובר.

מניקה — שמא תגמול את בנה [כיון שעל ידי העיבור יחסר לה חלב] וימות בנה מרעב. ומפני פיקוח נפש של הבן התירו לשמש במוך.

ואיזוהי קטנה שמותר לה לשמש במוך? מבת י"א שנה ויום אחד ועד י"ב שנה ויום

היתה ראויה לביאה, אינה נאסרת בזמן שהיא ראויה לביאה.

78. בחיד"א [פתח עינים] מסביר שחז"ל

סיפרו לנו את המעשה עם יוסטני, ללמדנו מוסר השכל עד כמה גדולה תאוות הגוים לעריות, שארורה זו שהיתה בת מלכים ולא היה חסר לה דבר, והתחנתה בגיל שש, ובכל זאת בכתה על תאוה של שלש שנים אלו, מגיל שלש עד גיל שש שיכלה להנות יותר.

הגמרא את הנפקא מינה הזאת, כי הגמרא העדיפה להעמיד נפקא מינה השייכת גם לזמנינו [אם נפסלה לכהן], אבל היום שנוהגים איסור גם בדם בתולים אין נפקא מינה אם זה דם בתולים או דם נדה.

בסדרי טהרה הקשה שלכאורה יש נפקא מינה גם היום האם זה דם בתולים או דם נדה, כי בדם בתולים אינה נאסרת על בעלה אם ראתה שלש פעמים דם מחמת תשמיש. אך הערוך לנר מסביר שאין בזה נפקא מינה כי אם ראתה דם נדה שלש פעמים מחמת תשמיש בזמן שלא

להתעבר בו שונה בגוים⁽⁸¹⁾.

ואיבעית אימא: אין דבריה של יוסטני נכונים והיא לא התעברה בגיל שבע. ומה שסיפרה שהיא התעברה בגיל שבע זה משום שהיא שקרנית כמו שנאמר על הגוים "אשר פיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר"⁽⁸²⁾.

תנו רבנן: מעשה באשה אחת שבאת לפני רבי עקיבא. אמרה לו: נבעלתי לפסול, כשהייתי קטנה בתוך שלש שנים, ואם כן — מה אני להנשא עם שבט הכהונה?

אמר לה: כשרה את לכהונה!

אמרה לו: רבי, אמשול לך משל: למה הדבר דומה? לתינוק שטמנו לו אצבעו בדבש בעל כרחו. פעם ראשונה ושניה הרי הוא גוער בה על שהכריחהו לטבול את אצבעו, אבל בפעם השלישית כבר עמד על טעמו הטוב של הדבש ומצצה לאצבעו. והנמשל הוא:

אחד. פחות מכאן או יתר על כן — משמשת והולכת כדרכה בלי מוך, דברי רבי מאיר. [כי בפחות מי"א שנה אין אפשרות שתתעבר, ויותר מי"ב אין סכנה אם תתעבר].

וחכמים אומרים: אחת זו ואחת זו [בין בת י"א בין קטנה או גדולה מגיל זה] משמשת כדרכה ללא מוך והולכת⁽⁷⁹⁾, ומן השמים ירחמו עליה שלא תמות, שנאמר "שומר פתאים ה'!"

ונמצא שבפחות מגיל י"א שנה אין מי שסובר שיכולה להתעבר. ואם כן איך התעברה יוסטני?

ומתוצאת הגמרא: **איבעית אימא**, לא דיברו רבי, שענה ליוסטני שרק מבת י"ב יכולה להתעבר, ורבי מאיר הסובר שרק מי"א יכולה להתעבר, אלא בישראל, אבל בגוי שנאמר עליהם "אשר בשר המורים בשרם" יש להם טבע אחר⁽⁸⁰⁾, ולכן הגיל שיכולים

81. בגינת המלך [גן המלך סימן קלא] שבפועל גוים יכולים ללדת מגיל שלש, והסביר החזון איש [יו"ד סימן רטו כאן] שטבעם דומה לבהמות שממהרות להתעבר, אמנם בחיד"א [פתח עינים כאן] כתב שהמסקנא הוא כמו התירוץ השני שאין הבדל בין גוי לישראל בטבע של העיבור, ויוסטני היתה שקרנית בעלמא.

82. הריטב"א מבאר שבהוה אמינא סברה הגמרא שבשקר העשוי להתגלות לא חששו שיוסטני תשקר ובמיוחד לא לאדם חשוב כמו רבי, ועל זה מתרצת הגמרא שבכל זאת פיהם דיבר שווא. ועוד מבאר, שבהוה אמינא הבינה ממה שרבי לא הכחיש אותה סימן שהאמין לה. ומתוצת הגמרא שרבי לא חשש להכחיש את דבריה כי הכל יודעים שפיהם דיבר שוא.

79. נחלקו האחרונים האם חכמים באו להקל על דברי רבי מאיר ולומר שמותר לשמש בלי מוך, ואין איסור מפני סכנה, או שבאו להחמיר על דברי רבי מאיר ולומר שאין היתר של מוך, ואסור לשמש במוך מפני שהוא משחית את הזרע.

ובגמרא [שבת פו] מבואר שיש שינוי בגוף גם מפני שאוכלים שרצים ורמשים ולא דאיגי במצוות.

80. ובחתם סופר [שבת פו עבודה זרה לא ב] הביא שלישראל יש כמה שינוים בגוף בטבע, ולכן אי אפשר ללמוד ממחקר של גויים על טבע של בני ישראל. [ועיין בשיעורי שבט הלוי [נדה קפו ח ג] להלכה על איזה מחקרים רפואיים אפשר לסמוך ועל איזה אי אפשר לסמוך].

כך אני בתחילה הכריחו אותו להבעל לאותו פסול, אבל אחר כך נהנתי מזה ונבעלתי מרצוני לאותו פסול לפני גיל שלש.

אמר לה: אם כן פסולה את לכהונה!

ראה רבי עקיבא את התלמידים מסתכלים זה בזה ותמהים על הפסק שלו.

אמר להם: למה הרבר קשה בעיניכם?

אמרו ליה: כשם שכל התורה הלכה למשה מסיני, כך הדין של המשנה שפחותה מבת שלש שנים ויום אחד שנבעלה לפסול כשרה לכהונה, גם הוא הלכה למשה מסיני, ואי אפשר לחלוק על דין זה?!

ומסיקה הגמרא: שהתלמידים צודקים ואף רבי עקיבא לא אמרה לפסוק הלכה ולא היה לו צד שכך ההלכה, אלא רק אמר את זה לחדר בה את התלמידים. [לראות ממה יקשו עליו על הדין הזה].

מתניתין:

לאחר שביארה המשנה שבנקבה, הגיל שביארה ביאה הוא שלש שנים ויום אחד, מבארת המשנה שבזכר ביאתו ביאה החל

מגיל תשע שנים ויום אחד, ומפרטת כמה דינים שנובעים מהכלל הזה:

בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו (83) — קנאה.

אבל, ואין נותן גט ליבמתו שקנאה בביאה עד שיגדיל. שהרי היא אשתו גמורה, וקטן אינו יכול לגרש.

ואם קטן בן תשע ויום אחד בא על אשה נדה, הרי הוא מטמא בטומאת נדה כמו כל בועל נדה, שנטמא כמו הנדה עצמה, אלא שיש לבועל נדה קולא יותר מהנדה, לטמא משכב תחתון שלו רק כ"עליון של זב" [וכמו שהסברנו במשנה הקודמת, שהיא טומאה קלה של ראשון], ולא כמשכב הנידה שהוא אב הטומאה.

ואם הוא פסול לכהונה [כגון ממזר] ובא על אשה, יש לאשה דין 'זונה', ואסורה לה לאכול בתרומה ולהנשא לכהן. ולכן, אם היה אותו בן ט' פסול לכהונה [כגון ממזר] הרי הוא פוסל בביאתו את הכהנת מאכילת תרומה, ואת הישראלית מלהנשא לכהן.

אבל, אף על פי שאם היכם בן ט' בא על יבמתו נעשית היבמה אשתו של המייכם לכל דבר, אם הוא כהן, הוא אינו מאכיל אותה

83. שיטת רש"י [בסוגיין ובקידושין יט א] והרמב"ן והר"ן [בסוגיין] שקטן בן ט' שנים ויום אחד הבא על יבמתו, קנאה מדאורייתא. אבל התוספות והרשב"א והתוספות רי"ד [קידושין יט א] סוברים שהוא קונה את יבמתו רק מדרבנן.

ובאחרונים [תוספות יום טוב ערוך לנר משנה ראשונה] העירו על כמה סתירות בדברי

רש"י אם הוא סובר שהקנין דאורייתא או דרבנן. ובעיקר העירו, שמרש"י כאן משמע שקונה אותה רק לגבי לרשת את נכסי אחיו המת [ככל יכם שיוורש את נכסי המת, ואין לשאר האחים חלק בירושה], ואילו אם האשה תמות, לא יירש אותה ככל בעל שיוורש את אשתו. וכן אם הוא כהן, והאשה תמות, אסור לו לטמא לה, ואינו ככל בעל כהן שמותר לו להיטמא לאשתו.

ביבמתו אסור לאח אחר לייבם אותה, כי מדרבנן היא כבר מקודשת לאח שעשה את המאמר,

ב. אם עושה המאמר רוצה לחלוץ לה, הוא צריך לתת לה גט למאמרו.

ומקשה הגמרא: וזכי לכשיגדיל וירצה להתירה אותה בשוק, בנגט בלבד פגוי לה?

והתנאי: עשו חכמים את ביאת יבם בן ט', לחומרא, כמאמר של יבם בגדול, מה מאמר בגדול צריך גט למאמרו, כי מדרבנן היא מקודשת לו, וחליצה לזיקתו, כי מדאורייתא היא עדיין זקוקה ליבום או חליצה, ולא מועיל להוציאה בגט, אף ביאת בן ט' צריך גט למאמרו, וחליצה לזיקתו. והיינו, אף על פי שמהתורה ביאת בן ט' מועילה, תיקנו חכמים שהיא תיחשב רק כמו קנין מאמר, שהוא קנין קל יותר, כמאמר, ולכן צריכה גם חליצה מדרבנן בנוסף לגט מן התורה.

וקשה על המשנה שלנו שאומרת מספיק לתת לה גט, ולא צריך גם חליצה?

מתרצת הגמרא: אמר רב: הכי קאמר התנא:

לכשיגדיל אותו קטן יבעול, וביאה זו תהיה מה-ב ככל ביאת יבום של גדול, ולפיכך אז יתן גט בלבד, ואינה צריכה חליצה, ככל יבמה שהתיבמה על ידי ביאה של גדול, שאינה צריכה חליצה אלא יוצאת בגט בלבד.

בתרומה, כי לקטן אין כח להאכיל את אשתו בתרומה.

בהמה שנרבעה על ידי אדם, אם יש שני עדים, סוקלים אותה, ואם יש רק עד אחד או שהבעלים ראו בעצמם את הרביעה, לא סוקלים את הבהמה, אבל אסור להקריב אותה על גבי המזבח.

ואם קטן בן ט' רבע בהמה, הרי הוא פוסל את הבהמה מעל גבי המזבח כדין בהמה שנרבעה [אבל לפני גיל זה אין ביאתו ביאה, והיא לא נחשבת בהמה שנרבעה], ונסקלת הבהמה על ידו [אף על פי שהוא לא נסקל, כי לא סוקלים קטן].

ואם בא בן ט' על אחת מכל העריות האמורות בתורה הרי הן מומתין על ידו, והוא פטור, מאחר והוא קטן, שאינו נענש על עבירות שעושה.

גמרא:

היבם יכול לקנות את יבמתו לאשה מן התורה רק בביאה, אך תיקנו חכמים שיקדש היבם את יבמתו בקידושי כסף או שטר [הנקראים קידושי מאמר], ותהיה מקודשת לו מדרבנן עוד לפני היבום.

המאמר מועיל, מדרבנן, לשני דברים:

א. לאחר שעשה אחד האחים קידושי מאמר

אך בכל קנין המצריך דעת לחרש שוטה וקטן אין דעת לעשות את הקנין. אבל כאן שלא צריך דעת גם חרש שוטה וקטן שאין להם דעת וכוונה יכולים לקנות.

וביד המלך ביאר את סברת הראשונים, שיבם בן תשע קונה את היבמה לאשה מדאורייתא, כי ביאת יבום קונה גם אם נעשית באונס או בשוגג ואין צריך בה כוונה או דעת,